

Sotsiaalministeerium

Meie: 19.12.2025 nr 72

info@sm.ee

Eesti Puuetega Inimeste Koja pöördumine seoses nõuetega sotsiaalteenuste elukeskkonnale

Eesti Puuetega Inimeste Koda (edaspidi EPIKoda) avaldas 30.09.2025 arvamust¹ sotsiaalministri nr 62 määrusele “Nõuded elukeskkonnale sotsiaalteenuste osutamisel”², mis reguleerib hoolekandeteenuste elukeskkonna nõudeid, sh oleme samal teemal tagasisidet andnud ka 10.12.2024 „Tervisekaitsenõuded erihoolekandeteenustele ja eraldusruumile“ eelnõule³. Kohtusime ka pärast viimase määruse tagasisidestamist Sotsiaalministeeriumi ametnikega ning otsisime üheskoos võimalusi EPIKoja ettepanekute arvestamiseks. Kahjuks kohtumise järgselt siiski mitmeid ettepanekuid, mis on inimväärikuse ja võrdse kohtlemise seisukohalt väga olulised, arvesse ei võetud ning täpsemaid selgitusi ja argumenteeritud põhjendusi ei jagatud.

Kahetsusväärset selgus, et peale määruse eelnõu kooskõlastamist muudeti meiega kooskõlastamata määruse teksti inimese vaatest planeeritust veelgi halvemaks – enne Riigi Teatajas avaldamist **muudeti teatud juhtudel ühes magamistoas elavate inimeste arv kolmest neljaks. Avastasime selle juhuslikult kooskõlastustabelit lugedes** ning saatsime küsimuse Sotsiaalministeeriumile. Saime Sotsiaalministeeriumist kirjaliku selgituse, milles põhjendati viimase hetke muudatust sellega, et lähtuti Sotsiaalministeeriumi tegelikust soovist senikehtinud õiguses pikaajaliselt kasutusel olnut säilitada. Selgitati, et eelnõu kooskõlastusversioonis olnud sõnastus, mille kohaselt võis erandjuhtudel ühes magamistoas elada kuni neli äärmusliku abi- ja toetusvajadusega isikut, oli tehniline eksimus ega vastanud kuni 1. septembrini kehtinud määruse nr 75 „Tervisekaitsenõuded erihoolekandeteenustele ja eraldusruumile“ § 6 lõikes 1 sätestatule. Lisati, et varasem õigus nägi ette võimaluse majutada ühes magamistoas kuni neli suure abi- ja toetusvajadusega teenusesaajat. Põhjendati, et seetõttu korrigeeriti

¹ <https://epikoda.ee/uudised/eesti-puuetega-inimeste-koja-arvamus-sotsiaalministri-maarusele-nouded-sotsiaalteenuste-elukeskkonnale/>

² <https://www.riigiteataja.ee/akt/114112025017>

³ <https://epikoda.ee/uudised/eesti-puuetega-inimeste-koja-arvamus-tervisekaitsenouded-erihoolekandeteenustele-ja-eraldusruumile-eelnouele/>

eelnõu tekst menetluse käigus vastavusse varem kehtinud nõudega, et vältida põhjendamatut lahknevust ja tagada õigusselgus. Kooskõlastusringil sellest osapooli ei teavitatud, arusaadavalt ei saa EPIKojal ega ühelgi teisel eelnõu kooskõlastajal/arvamuse avaldajal olla teadmist, et mõne punkti osas on Sotsiaalministeeriumi tegelik tahe midagi muud, kui see, mida eelnõus presenteeritakse. Liiasi ei olnud ka 3 inimese ühte magamistuppa majutamine EPIKojale vastuvõetav ning vastava punkti osas oleme teinud korduvalt muudatusettepanekuid, sh pakkudes kompromissina välja ka üleminekuaegu.

Kooskõlastusel olnud eelnõu punkt sätestas:

Eelnõu § 9 lõike 2 kohaselt võib ööpäevaringsel erihooldusteenusel äärmusliku abi-ja toetusvajadusega isikuid ühes magamistoas elada erandjuhtudel **kuni kolm**. Kolme inimese majutamine ühte magamistuppa on lubatud ainult erandjuhtudel, näiteks mil teenusesaajad vajavad ulatuslikku ööpäevaringset järelevalvet või kõrvalabi, ei saa öisel ajal olla iseseisvalt või väiksemas ruumigrupis ning ei ohusta üksteise turvalisust ega heaolu.

Peale kooskõlastust avaldati Riigi Teatajas järgmine sõnastus:

“Magamistoas võib elada kuni kaks samast soost ööpäevaringse erihoolekandeteenuse saajat. Erandjuhul võib ühes magamistoas elada **kuni neli** suure abi- ja toetusvajadusega isikut. Eri soost teenusesaajaid võib ühte magamistuppa panna üksnes nende enda või eestkostja kirjalikult esitatud soovi alusel.”

Tähelepanu ja muutmist vajavad järgmised punktid:

1-2-kohalised magamistoad kõikidel ööpäevaringse komponendiga teenustel

EPIKoda on seisukohal, et kõigi ööpäevaringse komponendiga teenuste puhul võib magamistoas elada kuni kaks teenust saavat inimest. Võrdse kohtlemise, inimväärikuse ja inimkeskse lähenemise seisukohalt on oluline, et haavatavas olukorras inimeste puhul arvestatakse sarnaselt teistega maksimaalselt kahe inimese ühes toas ööbimise põhimõtet.

Möistame, et teenuseosutajatel võib olla keeruline nõude täitmist lühiajalises perspektiivis tagada ning riigil ja kohalikel omavalitsustel kohtade küsimusega tegeleda. Seetõttu oleme teinud ettepaneku, et olemasolevatele teenuseosutajatele antakse **kuni 7-aastane üleminekuaeg 1-2-kohaliste tubade nõude täitmiseks. Oleme seisukohal, et uute teenuskohtade loomisel tuleb arvestatada 1-2-kohaliste magamistubadega koheselt ning mitte lasta turule juurde teenuseosutajaid, kelle jaoks määrus annab täna selge sõnumi: riigi vaatest on sobilik majutada ühte magamistuppa kuni 4 suure abi- ja toetusvajadusega inimest ehk inimesed, kellel oma tervisliku seisundi tõttu on enese esindamine ja enda õiguste eest seismine äärmiselt piiratud kui mitte võimatu.**

Neljakohalised magamistoad ei paku ega taga inimkesksust, privaatsust ega tavapärasest kodusarnast keskkonda. Liitpuudega (äärmusliku abi- ja toetusvajadusega) inimestel on õigus viibida ja puhata rahulikus keskkonnas ja võimalikult privaatselt, sõltumata piiratud võimalustest enese tahet väljendada. **Täielikult abist sõltuvate inimeste puhul on riigi kohustus nende inimväärikust, privaatsust ja valikuvabadust kaitsta eriti tähtis. Kehtiv erand, mis lubab just neid inimesi paigutada kuni neljakohalistesse magamistubadesse, tähendab aga oluliselt vähem privaatsust ja vähem väärikust. Selline korraldus on vastuolus nii põhiseaduse kui ka ÜRO Puuetega inimeste konventsiooni põhimõttega, et kõik puudega inimesed peavad saama oma õigusi kasutada võrdselt teistega.**

Magamistoa nõue päeva- ja nädalahoiuteenusel

Magamistoa nõue peab kehtima ka päeva- ja nädalahoiuteenusel, kus puudub praegu eraldi magamistoa nõue täielikult. Määrus näeb ette vaid privaatse magamisvõimaluse tagamise ning lubab piisava suurusega ruumi korral panna ühte ruumi magama rohkem kui kaks inimest, eraldades nad üksnes sirmide vms abil.

Arvestades, et paljud päeva- ja nädalahoidu saavad inimesed ei saa verbaalselt ka oma soove ja vajadusi väljendada, on äärmiselt murettekitav ja põhjendamatult, et on jäetud teenuseosutajatele nõuete osas nii lai kaalutlusruum. Teenusel viibib inimesi, kes veedavad valdava osa kuust teenuseosutaja juures, sh ööpäevaringselt. EPIKoda ei saa nõus olla, et teenusel, kus inimene võib viibida ka 23 ööpäeva kuus ehk enamuse oma ajast, ei ole talle tagatud magamistuba, eraldumise võimalust, puhkamise, sh päevase puhkamise kohta, mis oleks teenuse osutamise tegevusruumist (elutoast) eraldi. Raske ja sügava intellektipuudega inimesed peavad sarnaselt teiste teenuste kasutajatega saama inimväärselt ja nende privaatsust austavat ja tagavat teenust. Magamistuba on oluline ka hügieeni seisukohalt: elutoas olevad diivanid ja voodid ning nende katted on igapäevategevuste käigus kasutuses. Vähemoluline ei ole ka unehügieen ja õigus mahedama valgusega, vähemintensiivse ja puhkamist mittesegava sisustusega, kõrvaliste helideta ja magamiseks sobival ja mugaval asemel magada ja puhata.

Ka siin olime ettepaneku tegemise osas paindlikud ning palusime, et teenuseosutajatele antakse 5-aastane üleminekuaeg, mille kohaselt tuleb päeva- ja nädalahoiuteenusel tagada magamistoad. Oleme seisukohal, et uute teenuskohtade loomisel peab eraldi magamistoa nõudega sarnaselt ööpäevaringse teenusesega arvestama koheselt.

Arutelu Sotsiaalministeeriumiga jõudsimel ühisele arusaamale, et magamistuba ei pea olema tagatud kõikidele teenusaajatele, kuna on ka neid, kes ei kasuta teenust igapäevaselt või kes kasutavad teenust

päeval ajal, On vajalik, et teenuskohas on tagatud teatud hulk magamistube (nt 50% klientide kohta), sest inimeste profiil, kes teenust kasutavad, on erinev ja ajas muutuv, samuti on ajas muutuv lähedaste valmisolek kasutada teenust ka ööpäevaringselt ja öösiti, see eeldab teenuseosutajate suhtes usalduse kasvu ja sobiva profiiliga sisulise teenuse arengut.

Erihoolekandeteenuste hoonete uuendamise dokumentidest joonistub väga selgelt välja riigi suund, et standardiks on privaatne magamistuba. Erinevad reorganiseerimist kajastavad dokumendid sätestavad, et uutes teenuseüksustes peavad magamistoad olema ühekohalised ning rekonstrueeritavates hoonetes on kahekohalised toad lubatud üksnes põhjendatud erandina ja rakendusasutuse eelneval nõusolekul. See tähendab, et riigi ametlik reformisuund on rohkem kui 10 aastat olnud liikuda väiksemate, peresarnaste üksuste ja individuaalse magamistoa poole. Erinevate teenuseosutajatega kohtudes on selgelt välja tulnud trend, mille kohaselt ootavad paljud inimesed erihoolekandeteenuste järjekorras teenuskohta lisaks sobivale asukohale ka sobivates tingimustes, eelkõige ühekohalise magamistoaga. Kehtivate, oluliselt madalamate, nõuetega saadab riik potentsiaalsetele erihoolekandeteenuste turule tulijatele sõnumi, et ka neljakohalised magamistoad on sobivad, teades, et tegelikult on üks teenusele mitteminemise põhjus piisava privaatsuseta tubade pakkmine.

Seega on arusaamatu, miks lubab riik uutel teenuseosutajatel tulla turule 3-4-kohaliste magamistubadega ega suuna praeguseid teenuseosutajaid järjekindlalt riigi valitud suunas, st vääriskama ja inimkesksema hoolekande suunas. Oleme seisukohal, et EPIKoja tehtud ettepanekud on vajalikud, põhjendatud ning olulise tähtsusega, et tagada teenusel viibivate inimeste heaolu, privaatsus, õigused ning sätete kooskõla ÜRO Puuetega inimeste õiguste konventsiooniga. Me ei saa olla rahul senise kaasamise ega ilma ettepanekuid sisuliselt analüüsivata jõupositsioonilt muudatuste seadustamisega.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Maarja Krais-Leosk

Tegevjuht

Kristi Kähär; Toetuste ja teenuste nõunik
+372 5401 0462; kristi.kahar@epikoda.ee